

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Мул А.М.,

канд. юрид. наук

НМЦ ЦЗ та БЖД Хмельницької області

Леус С.О.,

НМЦ ЦЗ та БЖД Хмельницької області

Сучасний розвиток людської цивілізації крім позитивних надбань сприяв появі численних загроз життєво важливим інтересам людини, суспільства і держави. Значне місце серед цих загроз займають небезпеки природної сфери, які через різні причини породжують виникнення надзвичайних ситуацій, наслідки яких можуть призводити до погіршення умов життєдіяльності населення, а в деяких випадках і до смерті, забруднення навколишнього середовища.

Тенденція зростання кількості надзвичайних ситуацій (далі НС) природного характеру та вагомість наслідків об'єктивно примушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільства та навколишнього середовища, а також стабільності розвитку економіки країни. Тому стає очевидним, що проблема захисту населення та територій є актуальною.

За нормальних умов у повсякденному житті щороку у країні з приводу інфекційних та паразитарних хвороб зверталось за допомогою близько 8 млн. осіб, що пояснюється зростанням групи соціальних захворювань через збереження негативних тенденцій щодо антропогенного впливу на довкілля.

Пандемія Covid -19 стала новим викликом не тільки для України, а й для усього світу. Стрімке поширення коронавірусу змушує країни вдаватися до екстрених і нестандартних методів.

Розглядаючи весь комплекс заходів територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ, слід починати з позачергового засідання регіональної комісії ТЕБ та НС, що відбулося 10 березня з порядком денним: «Про стан епідемічної ситуації на території Хмельницької області, спричиненої коронавірусом 2019-nCoV та визначення потреби регіонального та місцевого матеріального резерву в засобах індивідуального захисту для здійснення заходів, спрямованих на запобігання протидії коронавірусу». Зазначеною комісією висловлено занепокоєння щодо загрози виникнення на території області НС медико-біологічного характеру: НС, пов'язана з небезпечною інфекційною хворобою (групові випадки); ознака: захворювання людей на особливо небезпечні інфекційні хвороби, зокрема, тяжкий гострий респіраторний синдром (ТГРС – SARS)). Координаційний орган поставив наступні завдання з:

- встановлення контролю за підготовкою та роботою місць обсервації контактних осіб;
- забезпечення координації дій щодо підготовки та реагування закладів (підприємств) охорони здоров'я області на випадки підозри або виявлення коронавірусної інфекції;
- виконання Плану заходів щодо проведення превентивних заходів під час загрози та НС, пов'язаної із екзотичним та особливо небезпечним інфекційним захворюванням людей;
- інформування населення щодо ситуації;
- виділення коштів з резервного фонду обласного бюджету для придбання засобів індивідуального захисту, виробів медичного призначення та дезінфікуючих засобів;
- з опрацювання питання щодо можливості використання засобів індивідуального захисту органів дихання (респіратори), які були замінені у 2017-2019 роках у 30- км зоні спостереження ХАЕС;
- для індивідуального інформування та надання консультацій населенню області з питань респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом, забезпечення функціонування телефонів «гарячих ліній» в обласних структурах та підпорядкованих підрозділах на місцях (інформацію щодо номерів телефонів та порядку роботи «гарячих ліній» довести до населення через ЗМІ та Інтернет-ресурси);
- проведення навчання для відпрацювання алгоритму дій у випадку виявлення підозри зараження коронавірусом на території області;
- запровадження режиму поточної дезінфекції приміщень, транспортних засобів та встановлення контролю за його дотриманням.

11 березня 2020 року КМУ з урахуванням рішення Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій від 10 березня 2020 року установив на усій території країни карантин.

Головою облдержадміністрації на виконання урядового нормативного акта 11 березня видано розпорядження за № 244/2020-р «Про запобігання поширенню коронавірусу Covid-19 на території Хмельницької області».

12 березня обласна комісія на позачерговому засіданні з порядком денним: «Про

реалізацію заходів та завдань, зазначених у протоколі № 2 позачергового засідання Державної комісії з питань ТЕБ та НС від 10.03.2020 року та виконання постанови КМУ від 11.03.2020 року № 211» запровадила своїм рішенням наступне:

- алгоритм першочергових дій територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту Хмельницької області із ліквідації можливих ситуацій, пов'язаних із ймовірними та/або підтвердженими випадками гострої респіраторної хвороби, викликані коронавірусом;

- збільшення резервних фондів місцевих бюджетів до 1 відсотка від обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету;

- проведення інформаційної роботи з керівниками основних релігійних організацій в області щодо можливості переведення служб, мес та служінь у максимально дистанційний варіант;

- проведення посиленого моніторингу стану захворюваності та контролю виконання санітарно-епідемічних заходів, своєчасне подання голові тимчасової протиепідемічної комісії при облдержадміністрації інформації та пропозицій для прийняття ефективних управлінських рішень;

- готовність закладів охорони здоров'я для надання медичної допомоги особам, які відповідають визначенню випадку захворювання на коронавірус, підтримання необхідного запасу засобів медичного призначення, захисного одягу, засобів захисту органів дихання, профілактичних препаратів, дезінфекційних засобів тощо;

- підготовку волонтерів, зокрема з медичною освітою, для їх можливого залучення до роботи із хворими на коронавірус;

- проведення дезінфекції ринків, об'єктів з масовим перебуванням людей, закладів громадського харчування, транспортних засобів;

- залучення приватних лабораторних центрів до тестування для виявлення коронавірусної інфекції;

- створення обліку наявного резерву медичного персоналу, що перебуває поза межами системи охорони здоров'я (зокрема медпрацівників з епідеміологічною підготовкою, що змінили місце роботи, працевздатних пенсіонерів тощо);

- заохочення колишніх медичних працівників для повернення на роботу до системи охорони здоров'я;

- скасування або максимальне переведення нарад та засідань у телефонний режим або режим відеоконференції, тимчасове припинення особистих прийомів громадян в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування;

- запровадження щоденного температурного скринінгу персоналу, режиму регулярного провітрювання службових приміщень;

- переведення здійснюваної персоналом роботи на віддалений доступ із застосуванням електронних комунікацій і технологій;

- запровадження режиму профілактичного спостереження за особами із числа персоналу, які відвідували країни інфекційного ризику;

- максимальне обмеження пересування громадян між населеними пунктами, а також пересування в громадських місцях без крайньої потреби;

- максимальне обмеження участі та проведення культурних, політичних, спортивних релігійних та інших заходів, у тому числі пов'язаних із виїздом за кордон;

- забезпечення осіб похилого віку продовольством та предметами першої необхідності.

Без перебільшення ці заходи можна вважати базовими, виконання яких є обов'язковим на весь період карантину.

Непросто було вирішити питання транспортного забезпечення, насамперед, в межах населених пунктів, оскільки така проблема мала місце і у нормальній обстановці. Перевезення здійснювалися за наявності спеціальних перепусток (для працівників критичної інфраструктури); не дозволялося доставляти до місць призначення пасажирів, які стоять у салонах, лише на сидіннях; для перевезень медичних працівників використовувалися шкільні автобуси; призупинено пільги в громадському транспорті пенсіонерам за віком, крім осіб, які працюють у медичних закладах.

Керівництвом райдержадміністрацій, громадської ради при облдержадміністрації, міськими головами створено бази волонтерів для їх можливого залучення до роботи з хворими на коронавірус, визначено їх функції.

26 березня голова облдержадміністрації, зважаючи на поширення територією України коронавірусної хвороби Covid-19, розпорядженням за № 289/2020-р перевів територіальну підсистему ЄДС ЦЗ Хмельницької області з режиму підвищеної готовності у режим надзвичайної ситуації. Цим нормативним актом першого заступника голови облдержадміністрації призначено керівником робіт з ліквідації наслідків медико-біологічної НС природного характеру державного рівня на території області та зобов'язано очільників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування:

- ввести у дію плани реагування на НС та провести уточнення розрахунків сил і засобів цивільного захисту, які будуть залучатися до здійснення заходів, передбачених цими планами;

- здійснити заходи у межах та обсягах, що необхідні для ліквідації наслідків НС;

- організувати роботу оперативних груп щодо моніторингу виконання завдань з ліквідації наслідків НС державного рівня.

Координацію заходів щодо ліквідації наслідків НС покладено на комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій облдержадміністрації, хоча як варіант, Кодексом цивільного захисту дозволяється зазначені функції передавати Спеціальній комісії з ліквідації НС, у разі її утворення.

Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації утворив штаб з ліквідації наслідків НС для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, начальником якого призначено керівника управління цивільного захисту населення облдержадміністрації. До складу штабу увійшли представники силових структур області, Департаменту охорони здоров'я ОДА, ДУ «Хмельницький обласний лабораторний центр МОЗ України», Хмельницького обласного центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, ГУ ДСНС в Хмельницькій області, Головного управління Держпродспоживслужби в області, управління Укртрансбезпеки в області, окремих структурних підрозділів облдержадміністрації.

26 березня на позачерговому засіданні регіональної комісії з питань ТЕБ та НС прийнято рішення заборонити роботу на період карантину суб'єктів господарювання, яка передбачає приймання відвідувачів, зокрема закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного і побутового обслуговування населення, крім:

- торгівлі продуктами харчування, паливом, засобами гігієни, лікарськими засобами та виробами медичного призначення, ветеринарними препаратами, кормами, пестицидами та агрохімікатами, насінням і посадковим матеріалом, засобами зв'язку за умови забезпечення відповідного персоналу засобами індивідуального захисту, а також дотримання відповідних санітарних та протиепідемічних заходів;

- провадження банківської та страхової діяльності, а також медичної практики, ветеринарної практики, діяльності автозаправних комплексів, діяльності з техобслуговування та ремонту транспортних засобів, техобслуговування реєстраторів розрахункових операцій, діяльності з ремонту комп'ютерів, побутових виробів і предметів особистого вжитку, об'єктів поштового зв'язку за умови забезпечення відповідного персоналу засобами індивідуального захисту, а також дотримання відповідних санітарних та протиепідемічних заходів;

- торговельної діяльності та діяльності з надання послуг громадського харчування із застосуванням адресної доставки замовлень за умови забезпечення відповідного персоналу засобами індивідуального захисту, а також дотримання відповідних санітарних та протиепідемічних заходів.

Від райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування вимагалось вжити у дводенний строк, відповідно до законодавства, заходів для запровадження суб'єктами господарювання у сфері роздрібної торгівлі продуктами харчування, паливом, засобами гігієни, лікарськими засобами та виробами медичного призначення, засобами зв'язку, провадження банківської та страхової діяльності режиму роботи з розрахунку один відвідувач на 10 кв. метрів площі торговельного (операційного) залу за умови дотримання дистанції між ними не менше, як 1,5 метра із встановленням спеціальних позначок. Ця вимога є і залишається без змін на весь час карантину.

На завершення про останнє (сорок дев'яте) у 2020 році засідання обласної комісії з «майже традиційним» порядком денним: «Про заходи із запобігання поширенню на території Хмельницької області гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Основний зміст вимог рішення комісії полягає у:

- неухильному виконанні постанови КМУ від 9 грудня 2020 року № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2»;

- проведенні широкої роз'яснювальної роботи щодо доведення вимог зазначеної постанови;

- забезпеченні готовності до використання резервних джерел живлення медичних закладів;

- забезпеченні функціонування закладів освіти у відповідності до Закону України

«Про повну загальну середню освіту», «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115, «Положення про дистанційне навчання», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466.

У цій доповіді викладено зміст основних заходів територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ Хмельницької області з моменту загрози виникнення у регіоні НС медико-біологічного характеру. Попереду буде ускладнення ситуації, «карантини вихідного дня», треба розв'язувати проблеми з надання допомоги особам з інвалідністю, людям похилого віку, мало захищеним верствам населення; перепрофілювання медичних закладів; встановлення особливого режиму в'їзду на окремі території, функціонування контрольно-перепускних пунктів; зміна форм навчального процесу і таке інше.

На жаль, 2021 рік не став переможним у боротьбі із пандемією, восени відбувається різке зростання «ковідних» захворювань.

Отже, аналіз людських втрат та загибелі у мирний час від наслідків аварій, катастроф та стихійних лих приводить до висновку, що більше, ніж 80% випадків НС пов'язані із діяльністю людини та виникає через низький рівень професійної підготовки, безвідповідальності, невміння правильно себе поводити у небезпечній ситуації. Все це вимагає від освіти виховання «особистості безпечного типу».

Основне ж завдання органів управління цивільного захисту полягає в тому, щоб покращити рівень забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, вдосконалити зміст етапів організації, підготовки та проведення заходів з цивільного захисту у територіальній підсистемі ЄДС ЦЗ, підвищити професійну компетентність посадових осіб, які відповідають за цей напрям та практичні дії при виникненні надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 1997 № 24 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Доктрина інформаційної безпеки України : затвер. Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення: 10.11.2021).
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. URL: № 333-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р#Text> (дата звернення: 10.11.2021).
5. Сучасні підходи до формування культури здорового способу життя у студентської молоді: збірник тез / О. Б. Желавський та ін. Хмельницький: УЕП, НМЦ ЦЗ та БЖД Хмельницької області, 2021. 72 с.